

Medienos sektorius: 2010m. trijų ketvirčių rezultatai

Prof. dr. Antanas Morkevičius

Antros šių metų pusės pramonės veiklos rezultatai rodo, kad ir vangiai, įvairių problemų slegiamas, medienos sektorius jau akivaizdžiai atsigauna. Pirmojo pusmečio įdirbis (1 lentelė) buvo palyginti menkas. Metų pradžioje dar mažėjo veikiančių įmonių skaičius, jų turtas ir produkcijos pardavimo pajamos. Bloga buvo ir materialinių investicijų atsigavimo dinamika (2lentelė)

1 lentelė. **Medienos produkciją gaminanti Lietuvos pramonė**

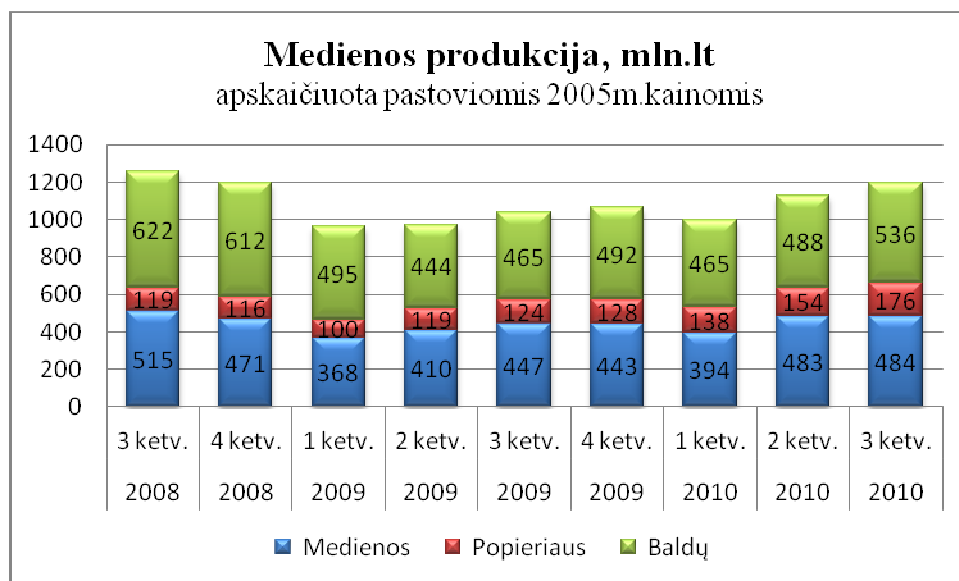
	2009 1ketv.	2009 2ketv.	2009 3ketv.	2009 4ketv.	2010 1ketv.	2010 2ketv.
Įmonių skaičius	1606	1624	1645	1659	1529	1555
Turtas, mln. lt	4372,0	4241,4	4260,5	4101,7	4067,7	4042,2
Pardavimo pajamos	1219,1	1181,9	1240,2	1293,6	1193,6	1297,8
Pardavimo savikaina	1020,8	972	985,5	1032,5	978,1	1048,4

2 lentelė. **Materialinės investicijos, to meto kainomis, mln.lt**

	2009 1ketv.	2009 2ketv.	2009 3ketv.	2009 4ketv.	2010 1ketv.	2010 2ketv.
Medienos	13,8	18,6	22,6	35,7	31,0	26,3
Popieriaus	48,3	4,1	3,7	11,8	2,2	5,2
Baldų	6,4	7,2	7,5	10,4	13,6	9,0
	68,5	29,9	33,8	57,9	46,8	40,5

Trečiojo ketvirčio rezultatai jau geresni, didesnė buvo produkcijos pardavimų augimo sparta (1 grafikas). Visos medienos produkcijos pardavimų dydis jau visai priartėjo iki prieš krizę buvusio, o popieriaus pramonės produkcijos pardavimai jau viršijo 2008m. buvusį dydį.

1 grafikas

Pastebėtina, kad medienos sektoriui ypač sunki buvo šių metų pradžia(3 lentelė) kai sausio mėnesio pardavimai nukrito iki 309 mln. Lt. Panašiai būta ir 2009m. Todėl tikėtina, kad taip dabar reiškiasi medienos produkcijos paklausos sezoniškumas(žiemos mėnesiai statyboms nepalankus metų laikas).

3 lentelė. **Medienos produkcijos gamyba 2010m.**, mln. Lt

Mėnesiai	Medienos	Popieriaus	Baldų	Iš viso
Sausis	116	42	151	309
Vasaris	121	46	148	315
Kovas	156	50	167	373
Balandis	160	52	169	381
Gegužė	160	50	161	371
Birželis	162	52	157	371
Liepa	147	54	157	358
Rugpjūtis	165	61	190	416
Rugsėjis	172	61	189	422

Prieš krizę buvusį lygį dabar jau viršija klijuotos faneros, drožlių plokštės ir raukšlėtojo kartono gamybos, ženkliai išaugo medinių durų, popieriaus ir plaušų plokštės (4 lentelė) ir tuo pat metu toliau mažėja Lietuvoje gaminamų medinių langų pasiūla.

4 lentelė. **Svarbiausia medienos produkcija**, sausio-rugsėjo mėn.

Pavadinimas	2008	2009	2010
Langai ir jų rėmai, tūkst.	126,2	89,6	78,2
Durys ir jų staktos, tūkst.	581,9	282,0	327,3
Klijuota fanera, tūkst. m ³	32,3	33,2	42,3
Drožlių plokštė, tūkst. m ³	379,2	373,0	400,9
Plaušų plokštė, mln.m ²	25,0	14,3	20,1
Popierius ir kartonas, tūkst. t	95,9	57,6	84,0
Raukšlėtasis kartonas ir tara, tūkst. t	48,1	40,6	56,1
Sofos-lovos, tūkst.	72,1	67,4	40,0
Pietų stalai, tūkst.	764,4	809,6	728,2
Medinės lovos, tūkst.	139,5	30,8	62,5
Drabužių spintos, tūkst.	101,2	98,5	71,1

Atsigauna ne tik gamyba. Įmonės jau praneša apie naujus investicijų sumanymus, toliau modernizuoja energetinį ūkį, technologinius procesus. Vakarų medienos grupė jau pradėjo didelį, 220mln.lt investicinį projektą Baltarusijoje(Mogiliove), stato ten didelę medienos plokščių gamybos įmonę, numato iš esmės rekonstruoti sėkmingai dirbančias „Klaipėdos medienos“ ir „Sakuonos“ įmones, „Klaipėdos medienoje“ jau sekančių metų pradžioje bus paleista naują moderni kogeneracinė(šiluminės ir elektros energijos gamybos) jėgainė Vakarų medienos grupės šių metų devynerių mėnesių pajamos pasiekė 200 mln. lt.. Praėjusiais metais jos buvo 166 mln. lt. Visą savo produkciją eksportuojanti UAB „Likmerė“ jau planuoja pastatyti dar vieną lukštenimo liniją ir lukšto džiovyklas. Tada metinė perdirbamos beržo žaliavos paklausa čia išaugs nuo 120 iki 170 tūkst. kub. metrų. Trečiajame šių metų ketvirtyje gamybą ženkliai padidino „Vilniaus baldai“, „Sakuona“, „Freda“, „Tido“,

„Sintuva“, „Klaipėdos kartonas“, „StoraEnso Alytaus lentpjūvė“ ir kitos didžiosios įmonės. Gera žinia, kad sėkmingai atsikuria prieš metus į bankroto pinkles patekusi, viena iš didžiųjų baldų gamybos įmonių „Narbutas ir Ko“. Bendrovės apyvarta 2007 m. buvo 93 mln. Lt. Bankrutuojančios įmonės savininkas Petras Narbutas išsimokėtinai išpirko ją iš banko, kuris buvo suteikęs paskolą jai statyti, įsteigė dvi naujas bendroves vėl atgimstančiai bendrovei valdyti, ir dar šiemet planuoja pasiekti 18-19 mln. Lt apyvartą. Norvegijos rinkoje sėkmingai darbuojasi „Jūrės medis“, „Boen Lietuva“ paskelbė, kad po dviejų krizės metų, rugsėjo mėnesį jau vėl dirbo prieš krizę buvusiu pajėgumu. Jau vėl atgimė „Siguldos“ baldai, modernizuojami „Raguvos baldai“. Žiūrint didžiųjų įmonių parduotos produkcijos kiekius (5 lentelė) matyti, kad dabar gamyboje yra pastebimai padidėjęs jų vaidmuo: 2008m. jos davė 25,7%, o 2010m jau 30%.

5 lentelė. **Didžiųjų įmonių produkcija**(einamųjų metų kainomis) 3-jų ketvirčių., mln. Lt

Įmonės	2008	2009	2010
1.Swedspam Girių bizonas	185,2	171,7	159,2
2.Vilniaus baldai	101,8	105,4	141,6
3.Boen Lietuva	147,4	107,8	133,3
4.Klaipėdos mediena	106,9	116,5	122,9
5.Klaipėdos baldai	156,6	129,8	115,7
6. Freda	90,7	79,2	109,4
7.Grigiškės	104,1	79,9	90,8
8.Klaipėdoskartonas	88,0	41,8	82,4
9.Alytaus lentpjūvė	48,3	42,1	68,7
10.Šilutės baldai	72,9	54,5	56,7
Iš viso 10 įmonių	1101,9	928,7	1080,7
Visa medienos produkcija	4289	2853	3601
10 įmonių dalis %	25,7	32,5	30,0

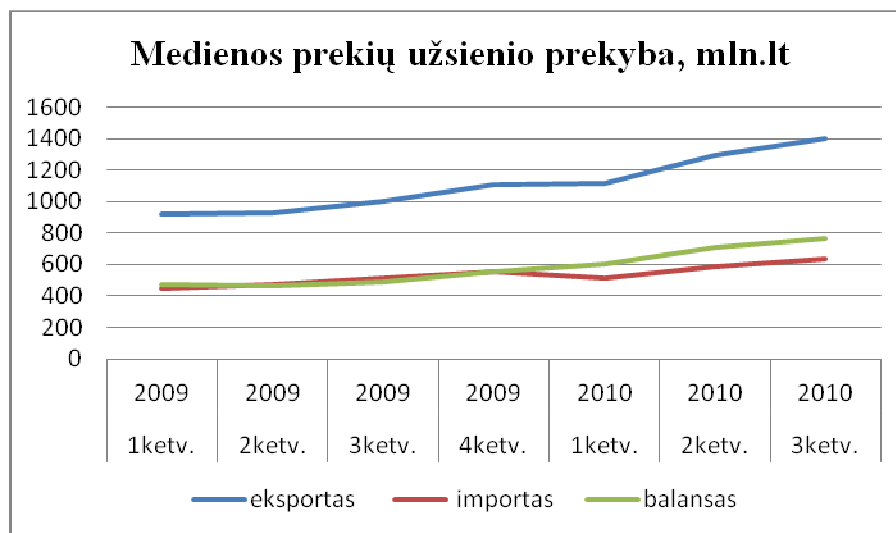
Daugumos įmonių vadovai vėl primena Vyriausybei, kad dar problemiška išlieka vietinė apvaliosios medienos rinka, nuolat didėja jos kainos, kad dar nevyksta daug kartų žadėta valstybinių miškų valdymo pertvarka, nėra sprendimų dėl galimo medienos kirtimų didinimo, nežinomos apvaliosios medienos pasiūlos perspektyvos. Nebuvo jokios Vyriausybės reakcijos ir į 2010m.rugpjūčio 4d. spaudoje („Vakarų ekspresas“ paskelbtą Vakarų Lietuvos medienos perdirbėjų asociacijos viešą kreipimąsi dėl valstybinės politikos nebuvimo naudojant vietinius medienos išteklius ir niekaip nevaldomo, nuolat j didėjančio, pramonei labai žalingo apvaliosios medienos eksporto, bei dėl to akivaizdžiai valstybės patiriamų nuostolių. Kreipimasis buvo iliustruotas skaičiais ir faktais, kitų valstybių patirtimi. Vietoje atsako į šiuos klausimus, Generalinės miškų urėdijos iniciatyva, ištikus metus, per visas informacijos priemones, vyko absurdiška akcija prieš tai, kad neva pramonė(medienos vartotojai)siekia užvaldyti, jos oligarchai privatizuoti ir neabejotinai sunaikinti Lietuvos valstybinius miškus. Ši akcija baigėsi įvairių valstybės personų ir institucijų patikinimais, kad to tikrai nebus leista daryti, visai nesvarsčius tokio veiksmo tikslingumo, realumo nepaklausus ir nepasidomėjus ar atsirastų norinčių ir galinčių tai padaryti. Muilo burbulu virto ir Vyriausybės iniciatyva gauti daugiau pajamų iš valstybės miškų eksploatacijos, geresnio valstybės turto panaudojimo. Ten taip pat nebuvo užsiminta apie medienos vartotojų

interesus, neatsispirta gamtosaugos viršenybei. Neteko girdėti, kad kokios nors medienos sektoriaus organizacijos(asociacijos, korporacijos) būtų svarsčiusios miškų valdymo, privatizavimo problemas, kad jų veiksmai būtų įvardinti grėsmingais miškų ūkiui. Atskirų asmenų atsitiktinių pareiškimų negalima priskirti visam ūkio sektoriui. Neabejotina, kad dar ir dabar toliau eskaluojama galimo valstybinių miškų užvaldymo, privatizavimo ir net sunaikinimo idėja atsirado ne pramonėje, o pačių miškininkų institucijose ir buvo panaudota kaip priedanga siekiant apsidrausti nuo bet kokių miškininkystės, jos įmonių valdymo pertvarkų, arba galimai atitolinti jas.

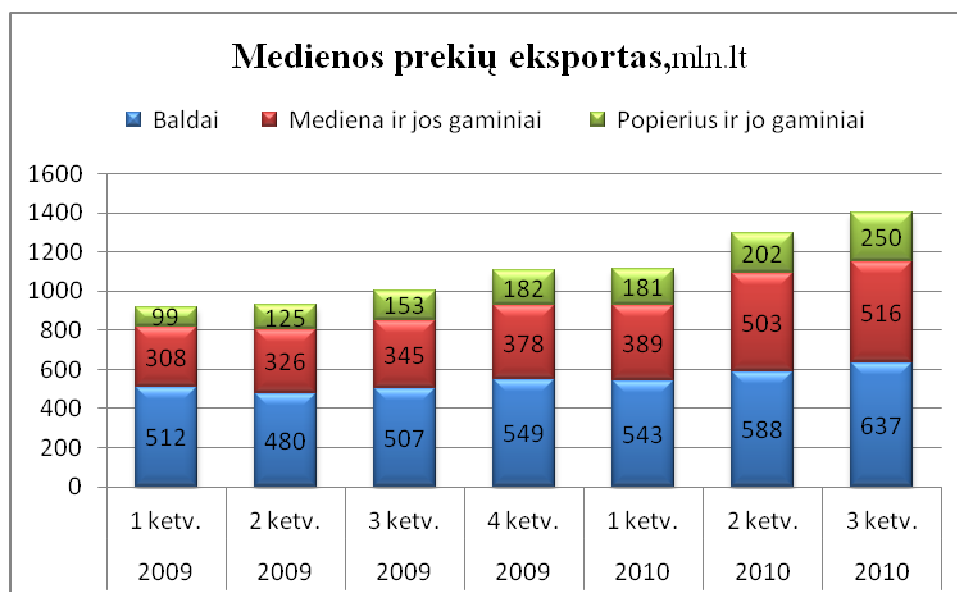
Užsienio prekyba

Gerai yra medienos užsienio prekybos rezultatai: eksportas 2010m. augo sparčiau negu importas ir tuo pat tolygiai didėjo akivaizdžiai teigiamas buvęs balansas

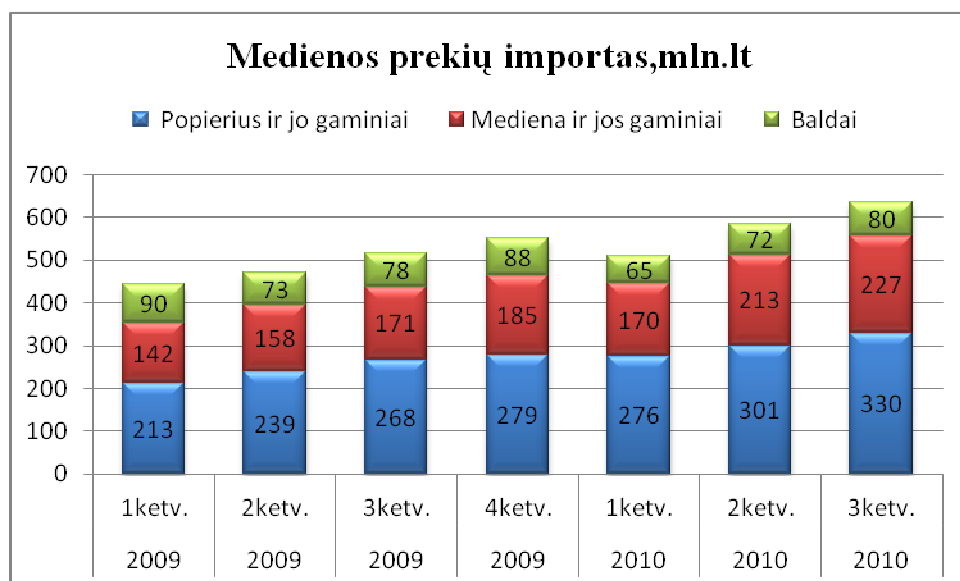
2 grafikas

3 grafikas

4 grafikas

Informacija apie užsienio prekybos prekinę sudėtį, priklausomai nuo istoriškai susiklosčiusių aplinkybių, Statistikos departamente dabar grupuojama trejopai:

1. Standartinė tarptautinė klasifikacija (STTC)
2. Kombinuotoji nomenklatūra (skyriai ir poskyriai)
3. Vietinės (lietuviškos) kilmės
4. Produktai pagal veiklos rūšį

Analizuojant medienos prekių apyvartą tenka naudotis visų rūšių informacija. Tačiau manau, kad tikresnę prekių sudėties vaizdą gauname grupuodami produktus pagal gamintojo veiklos rūšį (ji čia labiau išgryninta). Kitais atvejais baldų produkcija (gaminiai ir komponentai) sumuojama su pataline, o apvalioji mediena su medienos pramonės produkcija. Mūsų grafikuose (3 ir 4) informacija paimta iš grupavimo pagal įmonių veiklos rūšį, o medienos pramonės produkcija susumuota su miškininkystės produkcija (apvalioji mediena). Didžiųjų eksportuotojų sąrašas (6 lentelė) rodo, kad iš dešimties ten esančių įmonių tikrai keturios iš jų pasiekė ir jau viršijo prieš krizę buvusias eksporto apimtis, kai per tris 2010 m. ketvirčius iš viso medienos prekių eksportuota daugiau negu per tą patį 2008 m. laikotarpį. Tai rodo, kad eksporte pastaruoju metu aktyvesnės buvo mažosios ir vidutinės įmonės, kad tas jų vaidmuo ypač padidėjo 2010 m.

6 lentelė. **Didžiausi medienos prekių eksportuotojai**, sausis-rugsėjis, mln. lt

	2008	2009	2010
1. Vilniaus baldai	100,7	105,0	139,5
2. Boen Lietuva	133,5	99,1	123,7
3. Klaipėdos mediena	86,5	103,6	118,4
4. Klaipėdos baldai	122,8	127,9	103,0
5. Freda	86,9	76,3	83,4

6.Šilutės baldai	62,4	49,7	55,9
7.Grigiškės	44,2	41,0	52,6
8.Klaipėdos kartonas	61,5	28,1	52,6
9.Sakuona	25,1	31,5	50,8
10.SwedspanGirių bizonas	104,8	85,7	38,4
Iš viso 10 įmonių	828,4	747,9	818,3
Visos medienos prekės	3459	2855	3809
10 įmonių dalis procentais	23,9	26,2	21,5

Vakarų Lietuvos medienos perdirbėjų ir eksportuotojų asociacijos Kreipimasis dėl vidaus rinkos apsaugos

Įvairaus dydžio ir pajėgumų šalies medienos perdirbėjai, įvairių medžio produktų gamintojai jau seniai pasigenda aiškios krašto vyriausybės politikos ir konkrečių veiksmų, efektyviai naudojant medienos išteklius ir sudarant palankias sąlygas plėtoti su šia žaliava susijusius vietos verslus.

Skaudžios problemos

Mūsų valdžios vyrai ir moterys vis trimituoja apie krizę ir jos pasekmes, verždami diržus bejėgiams pensininkams ir mamoms. O bedarbių gretos vis didėja. Laimės ieškoti svetur išvyksta vis daugiau mokesčius mokėti galinčių žmonių. Iš valdžios nuolat girdime, kad šalis yra „skęstančiojo padėtyje“, o visi žinome, kad skęstantysis griebiasi net šiaudo. Bet juk vienas iš tų šiaudų ir būtų ūkiškas bei racionalus šalies miškų ir medienos pramonės sektorių tvarkymas. Tačiau kažkodėl tai nedaroma.

Viena iš pagrindinių problemų, su kuria pastaruoju metu susiduria mūsų asociacijos nariai, atstovaujantys smulkiuosius, vidutinius ir stambius medienos perdirbėjus, yra spartus apvalios medienos kainų didėjimas. Tačiau pati didžiausia ir skaudžiausia problema - sparčiai

didėjantis apvalių rąstų eksportas iš Lietuvos. Norėdami pridengti šios problemos mastus, atitinkami politikos ir valdžios atstovų sluoksniai sąmoningai bando painioti medienos rūšis, t.y. popiermedžio medieną (pramonės, galinčios naudoti šią žaliavos rūšį šalyje nėra, ir tą žaliavą išties galima eksportuoti) su kita apvaliąja mediena, kurią naudoja vietos pramonė. Lietuvoje yra ganėtinai išvystyti verslai, kurių pagrindinė žaliava ir yra didžioji dalis apvaliosios medienos - pradedant nuo eglinių ir pušinių plonrasčių ir baigiant pjautiniais rastais. Čia kalbame apie lentpjūvėms ir kitiems perdirbėjams tinkančią apvaliąją medieną.

Dar skaudesnės pasekmės

Blogiausia, kad didėjantis rąstų eksportas pagimdo dar daugiau problemų, iš kurių pati didžiausia - žaliavos stygius vietos perdirbėjams. Nuo to labai kenčia padėklų, langų, durų, baldų, laiptų gamintojai, statyboms ir apdailai skirtos medienos ruošėjai, rąstinių namų statytojai. Be to, iš čia atsiranda ir kitos blogybės - gamybos nestabilumas ir kainų didėjimas. Tai mažina mūsų gamintojų konkurencingumą tarptautinėje rinkoje. Dėl to nepilnai išnaudojami vietinių gamintojų pajėgumai ir stabdomos investicijos. O kur dar dėl žaliavos stygiaus nepagaminti produktai ir nesukurta pridėtinė vertė? Be to, prarandamos darbo vietos, nesumokami mokesčiai. Tuo pačiu pabrangsta energetika ir šildymas, bankrutuoja ar patiria labai didelius nuostolius aptarnaujantis sektorius - kompiuterių serviso ir mechaninio remonto įmonės, maitinimo įstaigos, elektros tinklai, degalines ir panašiai.

Neturėtume apsigauti, nes dėl išvežamos apvalios medienos tik sukuriama didėjančio eksporto iliuzija. Ji, deja, nesukuria šaliai jokios pridėtinės vertės ir neatneša apčiuopiamos naudos. Visų šitų faktų akivaizdoje kyla rimtų abejonių, ar mūsų valdžia moka ir gali ūkiškai ir efektyviai tvarkytis?

Neprivatizuokime valstybės miškų

Neseniai labai plačiai buvo diskutuojama valstybinių miškų privatizavimo galimybe. Mūsų manymu, valstybei atsisakyti vieno iš didžiausių savo turtų būtų visiškai absurdas. Be to, nepamirškime, kad valstybinių miškų urėdijų valdos - tai visų mokesčių mokėtojų turtas, kurio nereikėtų bet kam perleisti. Taip pat prisiminkim, kad neretai kitos šalys su didžiuliu pavydu žiūri į tvarkingai ir ūkiškai besitvarkančią Lietuvos miškų sektorių. O kažkam labai knieti paimti ir išardyti pelningai gyvuojančią ir veikiančią sistemą. Pagarba mūsų miškininkams smulkiems ir vidutiniams medienos perdirbėjams ir pilietiškiems politikams, kad dėl jų sutelktų pastangų kol kas pavyko išvengti tos klaidos. Mūsų manymu, šalies miškininkai profesionaliai ir gerai ūkininkauja savo valdose.

Pirmiausia - vietos įmonėms

Kiek teko patirti šalies miškininkai taip pat pripažįsta ir palaiko nuomonę, kad žaliava pirmiausia būtų aprūpintos vietinės gamybos įmonės ir tik tada sprendžiamas likusios medienos panaudojimo klausimas. Tikimės, kad šalies valdžia pagaliau išgirs ir supras šį mūsų siekį, nes tokia nenormali padėtis dėl žaliavų medienos pramonėje kartojasi periodiškai. Tą klausimą kėlėme mūsų surengtoje konferencijoje dar 2003m, o po ketverių metų - 2007 - šią problemą jau bandė spręsti ir didieji šalies medienos perdirbėjai ir baldininkai. Tuomet jie kreipėsi į šalies parlamentarus, pareikšdami, kad kasmet Lietuvoje iš paruošos 6,5 mln. m³. medienos net 2 mln. m³ eksportuojama. Pasak jų, jeigu tie kiekiai patektų į vietos medžio apdirbimo įmones, šalies biudžetas mokesčių pavidalu gautų apie 600 mln. litų.

Šalies miškininkystės teoretikas ir praktikas Stasys Mizaras, ieškodamas galimų žaliavos rezervų, straipsnyje apie Lietuvos miškų ūkio BVP ir darbo našumą, rašė: „Apvalios medienos eksportas reiškia prarastas galimybes plėtoti savo šalies medienos pramonę bei Lietuvoje sukurti daugiau pridėtinės vertės. 2008 m. Lietuvos medienos pramonėje iš 1 m³ apvalios medienos gauta 343,1 Lt BVP, o eksportuotos apvalios medienos vidutinė kaina buvo 215,6 Lt/m³. BVP nuostoliai Lietuvoje dėl apvalios medienos eksporto sudaro apie 200 mln. Lt kasmet“.

Metai Medienos gaminių pramonė* Apvalios medienos eksportas* BVP nuostoliai

apvalios medienos sunaudojimas, mln. m³ BVP, mln. Lt BVP, tenkanti 1 m³ apvalios medienos, Lt

mln. m³ vidutinė kaina, Lt/m³ Lt/m³** iš viso, mln. Lt

Tik Lietuva nieko nedaro

Vakarų Lietuvos medienos perdirbėjų ir eksportuotojų asociacija prognozuoja, kad, jei šalies valdžia nesiims jokių priemonių, tai situacija medienos rinkoje tik blogės ir daug įmonių, išsilailusių per krizę ir iki šiol nebankrutavusių, neišvengiamai patirs „Pajūrio medienos“ likimą (2007 m. bendrovė buvo priversta užsidaryti).

Pasaulio patirtis rodo, kad visos civilizuotos valstybės stengiasi apsaugoti savo vidaus rinkas. Suomijos ir Švedijos medienos pirkėjai jų vietinių konkurencinių tarnybų netgi buvo nubausti už tai, kad kėlė apvalios medienos kainas Vidurio ir Rytų Europoje, o ne savo šalyse. Kuomet padėtis buvo pasidariusi žalinga vietos gamintojams, Estija įvedė kvotas rąstų eksportui. Rusija ir Baltarusija kasmet palaipsniui didina žaliavinės medienos eksporto muitus. Lenkija įveda rąstų vežimo atstumo kvotas. Ir tik Lietuva, linkčiodama į ES teisės aktus, nieko nedaro.

Siūlome visoms suinteresuotoms organizacijoms ir įmonėms vienyti ir kelti šias problemas pačiu aukščiausiu lygiu bei išsireikalauti, kad skubiai būtų priimti atitinkami sprendimai, ribojantys strateginės žaliavos išvežimą iš Lietuvos.